

(entre parèntesis)

© Anna Morató Molet. 2011

JAUME BALMES, A 200 ANYS

PRESENTACIÓ

La revista AUSA dedica els articles que segueixen a commemorar el dos-centè aniversari del naixement del filòsof, publicista i polígraf català Jaume Balmes Urpià, nascut a Vic el 28 d'agost de 1810. Una vida curta i intensa, plena de sacsades i travessada per una tuberculosi que finalment el portà a la tomba. Una vida en una època de trasbals social importantíssim. Balmes va ser conscient que vivia un final d'època i que veia néixer una nova realitat econòmica i social. Va veure morir la vella societat estamental, va entendre que la mecanització industrial i els canvis crucials en la capa més humil de la societat eren imparables. Va comprendre que en un futur molt immediat la classe treballadora reivindicaria uns drets que encara no els eren reconeguts. Balmes va palpar la injustícia del capitalisme més salvatge: «no puc estar d'acord amb un sistema que fa pobres i mata de gana», va escriure.

El filòsof Josep M. Terricabres afirma, en l'article que publiquem, que Balmes va ser «un dels pensadors hispans més importants». La transcendència de la seva obra va consistir a saber abordar problemes que a més de catalans i espanyols, eren d'àmbit europeu. Escriu per una Europa que es debat entre la concepció absolutista de l'Estat i la liberal, per unes societats que demanen un compromís nou a una Església que té una estructura vella i no sap com abordar els nous problemes polítics i socials. Com ja s'ha dit, Balmes busca els fonaments racionals d'una política catòlica.

Hem destacat l'agudesesa de visió política que tenia Balmes. Pompeu Casanovas ens dibuixa una figura notable en el coneixement de la teoria del dret polític de l'estat. Està convençut que, sense citar-los, Balmes fa referència a l'escola de dret català, de màxima importància per a les institucions del nostre país, i el veu un bon coneixedor i pensador convençut del *pactisme*.

Per una altra banda, Andreu Grau ens mostra com Balmes es planteja, curosament, la teoria de la història; en concret, de la història de la filosofia. Sap que un veritable pensament ha d'estar arrelat a les vicissituds que l'esperit humà ha fet al llarg del temps. Tot veritable pensar és un pensar arrelat a les circumstàncies i al desenvolupament de l'esperit humà. Escriu Balmes, respecte a la història de

la filosofia: «*es la historia de las evoluciones del espíritu humano en su porción más activa, más agitada, más libre*».

Dos articles més parlen de Balmes, però sense abordar ni la persona, ni el context històric, ni, finalment, la seva producció intel·lectual. Ens interessa remarcar el paper que ha tingut, o a vegades se li ha fet tenir, en la vida política i cultural posterior. D'aquesta manera, el treball de Conrad Vilanou aborda com el franquisme va usar la figura de Balmes i la ciutat de Vic per mostrar-se. Molt més amable és l'ús que va fer Mn. Cinto Verdaguer del pensador de Vic, fent-lo aparèixer, ni que sigui escadusserament, en la seva obra.

Com ja és habitual en els monogràfics de la revista, publiquem obres d'artistes que, si bé n'il·lustren el contingut, són també una aportació més a l'estudi i a la reflexió del tema investigat. En aquesta ocasió, la fotògrafa Anna Morató ens dona una mirada crítica i personal sobre el filòsof i la seva incidència en el Vic actual. Amb les seves imatges Morató ens mostra un Vic que ha oblidat Balmes. Per altra banda, i era obligat en l'article que estudia les visites que va fer el general Franco a Vic en el centenari balmesià, calia reportar imatges històriques que es guarden d'aquesta visita. Ha estat gràcies a l'amabilitat de l'arxiu Francesc Jiménez que en podem donar una mostra.

Si bé avui el paradigma des del qual pensa Balmes és ja allunyat de la nostra immediatesa —ara n'hem celebrat el dos-centè aniversari—, alguns fragments, alguns pensaments i concepcions ens són encara suggeridores. La claredat i el sentit comú des del qual són formulades ens són un estímul per pensar nosaltres avui; sense emular-lo, sense copiar-lo, esdevenim nosaltres un xic filòsofs gràcies a les seves paraules, com ara aquestes amb les quals conclouem: «L'art de pensar bé no s'aprèn tant amb regles com amb models. Als qui s'entesten a ensenyar-lo a còpia de preceptes i d'observacions analítiques se'ls podria comparar amb el qui se servís d'un mètode semblant per ensenyar de parlar o de caminar a les criatures».

Ignasi Roviró Alemany